

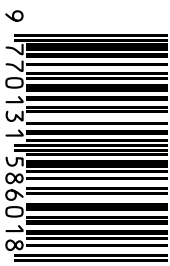
EESTI LOODUS

Kas nirgi valge kasukas on
jätksuutlik?

Milliseid tootemärgiseid eelistada?

Tasakaaluaed kui võimalus elada koos loodusega

Lämmijärv ja Namiibia

ISSN 0131-5862 (trükkis)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)

9 770131 586206

71. aastakäik Nr 11, november 2020

www.eestiloodus.ee

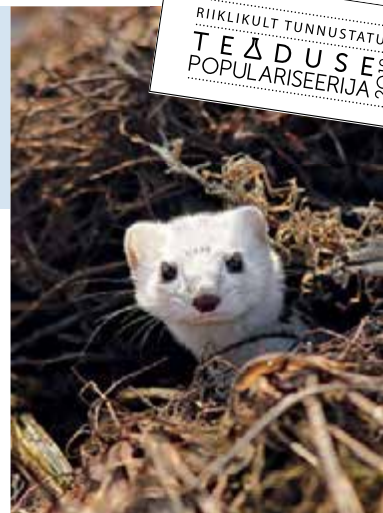
2 Toimetaja veerg: Juhan Javois**3 Sõnumid****11 EL küsib: vastavad Redik Eschbaum ja Evelin Piirsalu****16 Jätkusuutlik eluviis: soovimatus elada võlgu**
Eeva Kirsipuu-Vadi pakub võimalusi, kuidas keskkonnateadlik pere või organisatsioon saaks vähendada oma ökoloogilist jalajälge**20 Ringmajandus ja Euroopa rohelepe**
Kaisa Hansen selgitab ringmajanduse olemust: põhimõtted on ju lihtsad, ent nende omaksvõtt läheb härgamisi**24 Tasakaaluaed – looduskaitse, mis loob ennast ise**
Viio Aitsam jagab oma kogemusi elurikka aia loomisel: kujunes poollooduslik kooslus umbkaudu tuhande looma- ja taimeliigiga, kus on ka endal hea elada**28 Mõttelaadi muutus: väärtustada ressursse**
Kristiina Kerge otsib lahendusi, kuidas liikuda raiskavast jäätmekestest mõtteviisist ressurside väärtustamise poole**32 Sada rida Eesti loodusest: Minu tundmuslikud suhted loodusega. Jüri Allik****34 Üks Eesti paigake: Inimesed ja linnud Peipsi kurgus**
Juhani Püttsepp arutleb Lämmijärve kohast Mehikoorma rahva elus endistel aegadel ja praegu**36 Poster: Eesti Looduse eriauhind Vereta Jahi fotovõistlusel: Jaan Künnap****38 Intervjuu: Moetööstus peab lähiajal loobuma puuvillast ja naftapõhistest kiududest**
Moedisainer Reet Ausiga vestelnud Piret Pappel**44 Millist märgist uskuda?****Kai Klein** aitab lugejal öko- ja mahemärgiste mitmekesisuses otsustada, milliseid neist pidada usaldusväärseks**48 Tegutse teadlikult: Jätkusuutlik toidukorv**
Martin Tikk soovib toidupoes kaupa valides meeles pidada planeedi heaolu, et meie järglased saaksid aastakümnete pärast samuti rõõmsalt poes käia**52 Loodusmaja: 25 aastat GLOBE-i tegevust Eestis**
Laura Altin meenutab ülemaailmse haridus- ja teadusprogrammi Eestisse jõudmist ja seniseid edusamme ning peatub ka tulevikuviimastel**56 Putukajahil Namiibias Aleksander Pototski**
tutvustab Aafrika lõunaosa kõrbete ja savannide loodust putukakogujate silme läbi**64 Miks osa loomi talveks uue valge kasuka saab**
Uudo Timm kirjeldab mooduseid, kuidas loomad on kohanevad üle elama talve kui nende jaoks ebasoodsa aastaaja**66 Dolichus halensis – uus silmator-kav ja põnev mardikaliik Eesti faunas**
Enno Merivee ja Märt Kruus teevad tutvust mullu avastatud elegantse jooksiklasega, keda on kohatud juba mitmel pool põldudel**70 Raamatud****72 In memoriam: Toomas Frey, Jaan Saar****73 Nuputa: ülesandeid bioloogia- ja geograafiaolümpiaadidelt****74 Kroonika****78 Mikroskoop****79 Ristsõna****80 Ajalugu, sünnipäevad**

Foto: erakogu

Foto: Arne Ader / loodusemees.ee

Foto: Aleksander Pototski

Foto: Margit Metstak

Klaveritund

Kallis kolleeg Tiit Kändler kirjutas kord ühes oma Eesti Looduse essees, et ta ei usu taaskasutusse (täpset sõnastust paraku ei mäleta). Oot-oot, kuidas siis nii!? Kas on ehk trükiviga, mõtlesin. Taaskasutus on ju tänapäeva keskkonna-aruteludes lausa võtmesõna. Äratarvitatud plasti päästmiseks nuputatakse üha uusi tipp-tehnoloogiaid, iga lasteaialaps teab juba, et tühjadest joogipudelitest saab sooja flüüsi, mille tootmiseks muidu peaks maa seest uut naftat pumpama. Seekordsest ajakirjanumbrist saab lugeda, kui mastaapselt on ette võetud terase tootmisjääkide taaskasutus Indias. Valgele paberile trükitud raamatust saab peale läbilugemist toota toreda pruunide lehtedega öko-raamatu. Vanast piimapakist saab hea tahtmise korral lillevaasi. Iga *second-hand'i* poest jalga ostetud püksipaar säästab mitu liitrit naftat või mitu kilo puuvilla. Ja muidugi mõista sordime hoolikalt oma koduseid jäätmeid, sest teame hästi, et tänapäeval pole need mitte *prügi*, vaid *materjal*.

Aga veidi järele mõeldes osutus, et Tiidul on õigus, nagu alati. Taaskasutus on muidugi mõista mõistlik – lihtinimese parim valik globaalses halvas mängus –, aga see pole piisav. Vajalik, ent mitte piisav, nagu matemaatikud ütlevad. Meie tarbimiskultuuri tavapärasesse lineaarsesse ahelasse „kaevanda – tarbi – põleta või ladusta“ lisab taaskasutus enamasti vaid ühe või paar lüli. Ringmajandusest, inimkonna ainumõeldavast tulevikust, on asi enamasti valgusaastate kaugusel. Ja arvestades, kuivõrd suure kiirusega suureneb nii inimkond kui ka igäühe igapäevane endalegi märkamatu ahnus, on üldpilt kaunikesi ebamugav, taaskasutame me siis või mitte.

Füüsikatunnist mäletame, et kõik suletud süsteemid, kui nad pole just täielikult külmakangestunud, liiguvad entroopia kasvu suunas. Maakeeli:

Foto: Prit Kilgas

kõik tore põleb või kõduneb varem või hiljem. Kas siis ehk võibki inimkonda vaadelda justkui ühtainsat inimest, kellel on valida, kas elada tervislikult (= taaskasutades) veidi pikem elu, või elu põletades (= laristades) veidi lühem?

Õnneks ei ole Maa biosfäär suletud süsteem, kaugel sellest, muidu poleks seda eales tekkinudki. Garantii, et sama hästi kui igavene elu (miljardite aastate pikkune ikka) on võimalik, paistab meile iga päev otse taevast, kui ta just parasjagu pilve taga peidus ei ole. Ole ainult mees ja võta see lahke pakkumine vastu! Päike näiksegi olevat Maa ainus jätkusuutlik energiasisend. Ükskõik kui palju me naftat või uraanimaaki säästame või taaskasutame, saja või paarisaja aasta plaanis on see enam-vähem sama hea kui pea liiva sisse pista.

Aga kuskilt peab ju ometi alustama. Pöörates ümber nõukogudeaegse vanasõna „Täna mängib saksofoni, homme reedab kodumaa!“, võiks öelda „Täna sorteerib prügi, homme leiutab päikeseauto“. Taaskasutuse jms püüdluste pedagoogilist mõju ei tohi alahinnata. Oleme praegu nagu laps oma esimeses klaveritunnis – pilli kaas on juba pidulikult avatud –, nüüd on vaatenurga küsimus, kas loeme sellega klaveri õpituks või hakkame tegeliku tööga pihta.

EESTI LOODUS

71. aastakäik Nr 11, november 2020

Toimetuse aadress: Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eestiloodus@loodusajakiri.eePeatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.eeToimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.eeToimetaja **Katre Palo**
(lapsehoolduspuhkusel)
katre.palo@loodusajakiri.eeToimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.eeKeeletoimetaja **Monika Salo**
monika.salo@loodusajakiri.eeKüljendaja **Raul Kask**
raul@ww.ee**Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri**Endla 3, Tallinn 10122, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/eestiloodusTegevjuht, reklaam: **Riho Kinks**
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.eeTurundusjuht: **Mariliis Kesküla**
501 0119, mariliis@loodusajakiri.ee**Tellimine:** www.tellimine.ee/loodusajakirjad
617 7717, tellimine@expresspost.eeAjakiri ilmub
keskkonnainvesteeringute keskuse toetuselKESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2020

Summaries of some articles can be found at
our web site www.eestiloodus.eeTrükitoode
4041 0820

PEFC sertifitseeritud

Käesolev toode on pärit säästvalt majandatud metsast ja kontrollitud allikatest

PEFC®

PEFC/19-3-3

www.pefc.org

Trükitud trükikojas Printall

